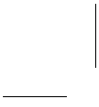

OBDOBJA 23

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta
Oddelek za slovenistiko
Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik

SLOVENSKA KRATKA PRIPOVEDNA PROZA

Ljubljana 2006

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6.09-32(082)

SLOVENSKA kratka pripovedna proza / [uredila Irena Novak Popov].
- Ljubljana : Filozofska fakulteta, 2006. - (Obdobja. Metode in
zvrsti ; 23)

ISBN-10 961-237-172-5
ISBN-13 978-961-237-172-2
1. Novak-Popov, Irena
229730560

Obdobja 23 – Metode in zvrsti
Slovenska kratka pripovedna proza

Uredila Irena Novak Popov, **tehnično uredila** Metka Lokar, **računalniški prelom**
Miro Pečar, **zunanja oprema** Metka Žerovnik.

Izdal Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, s finančno pomočjo Agencije RS za raziskovalno dejavnost in Znanstvenoraziskovalnega inštituta Filozofske fakultete.

Natisnila Birografika Bori d.o.o., v nakladi 400 izvodov.

Previde izvlečkov v angleščino je jezikovno pregledal David Limon. Besedila so korigirali avtorji, Irena Novak Popov in Metka Lokar.

VSEBINA

I Produktivnost kratke proze v preteklosti in sodobnosti

Gregor Kocijan SLOVENSKA KRATKA PRIPOVEDNA PROZA 1850–1941	3
Olena Džjuba Pogrebňak СЛОВЕНСКАЯ ПРОЗА О ПЕРВОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЕ В ЖУРНАЛАХ <i>DOMIN SVET</i> И <i>LJUBLJANSKI ZVON</i> (1914–1918)	15
Naume Radičeski ТРАДИЦИОНАЛНАТА ОСНОВА И МОДЕРНИТЕ ИНТЕНЦИИ ВО СЛОВЕНЕЧКАТА КРАТКА ПРОЗА МЕЃУ ДВЕТЕ СВЕТСКИ ВОЈНИ	27
Silvija Borovnik KRATKA PROZA SLOVENCEV V AVSTRIJI	37
Blanka Bošnjak PREMIKI V SODOBNI SLOVENSKI KRATKI PRIPOVEDNI PROZI	49
Dragica Haramija SLOVENSKA MLADINSKA REALISTIČNA KRATKA PRIPOVEDNA PROZA PO LETU 1950	59

II Individualne poetike – aktualizacije in inovacije

Katja Mihurko Poniž KRATKA PRIPOVEDNA PROZA MARIJE KMET	73
Miran Košuta MUZA SMEHA SE MODRO MUZA ... HUMOR V KRATKI PROZI DAMIRA FEIGLA	87
Alenka Jensterle Doležal SPLET NOROSTI IN EROTIČNIH OBSESIJ V GRUMOV PROZI (SUBJEKTIVIZEM GRUMOVE PROZE)	97
Zoltan Jan SVET BLODENJ V NOVELAH BOGOMIRA MAGAJNE	111
Aleksandra Belšak VLADIMIR BARTOL – VEČŽANRSKI PISATELJ (ob zbirkah kratke proze v primerjavami z romanoma <i>Alamut</i> in <i>Čudež na vasi</i>)	123
Miran Hladnik RAZMERJE MED BARTOLOVO KRATKO IN DOLGO PROZO (<i>AL ARAF</i> IN <i>ALAMUT</i>)	137
Franc Zdravec NOVELA-ANKETNI LIST MIŠKA KRANJCA	145
Alenka Koron INTERTEKSTUALNOST, REWRITING IN SAMOCITIRANJE: <i>ZGODBE S PANJSKIH KONČNIC</i> LOJZETA KOVAČIČA	149
Gizela Polanc Podpečan PROBLEM HIEROFANIJE V DELU RUDIJA ŠELIGA <i>USLIŠANI SPOMIN (GALLUSOVA HČI)</i>	163

Alozija Zupan Sosič	
SKRIVNOST V KRATKI PROZI DRAGA JANČARJA	169
Vladka Tucovič	
KRATKA PRIPOVEDNA PROZA IZTOKA GEISTRA: MED REIZMOM IN ESEJISTIKO	179
Andreja Žižek Urbas	
MITIČNO V KRATKI PROZI VLADA ŽABOTA	191
Anita Laznik	
MOŠKI IN ŽENSKI SUBJEKT V KRATKI PROZI ANDREJA BLATNIKA	199
Andrej Leben	
DRUŽBENA RESNIČNOST V KRATKI PROZI SUZANE TRATNIK IN BRANETA MOZETIČA	213
Đurđa Strsoglavec	
VSAKDANJI UMORI JAZA V KRATKIH ZGODBAH DUŠANA ČATRA IN MOHORJA HUDEJA	221

III Problemske in tematske interpretacije

Zvonko Kovač	
SLOVENSKA LJUBAVNA KRAČA PRIPOVEDNA PROZA KROZ RAZDOBLJA NOVIJE SLOVENSKE KNJIŽEVNOSTI	229
Irena Novak Popov	
KONSTRUKCIJA RESNIČNOSTI IN KONCEPT PROSTORA V SODOBNI SLOVENSKI KRATKI PRIPOVEDNI PROZI	239
Slobodan Vladušić	
THE 'FLÂNEUR' AND THE 'CITIZEN' IN THE MODERN SLOVENIAN SHORT STORY .	255
Nadežda Starikova	
SLOVENSKA KRATKA PROZA DEVETDESETIH LET 20. STOLETJA – PROBLEM NOVE IDENTITETE	261
Julija A. Sozina	
ZAKON ŽELJE ALI SINDROM MANJVREDNOSTI (k vprašanju o glavni osebi v sodobni slovenski kratki prozi)	269

IV Vrstne in formalne osvetlitve

Ivo Pospšil	
SHORT NARRATIVE PROSE: PROBLEMS OF TERMINOLOGY AND METHODOLOGY	281
Peter Scherber	
LITERARNA ČRTICA KOT TIPIČNA OBLIKA KRATKE PROZE V OBDOBJU MODERNE	291
Tatjana Čepelevska	
ЦИКЛИЗАЦИЯ МАЛОЙ ПРОЗЫ У И. ЦАНКАРА: ОТ КНИГИ <i>МОЈА NJIVA</i> K <i>PODOBAM IZ SANJ</i>	299
Bojana Stojanović Pantović	
VZORCI PESMI V PROZI V SLOVENSKI KNJIŽEVNOSTI	311
Lado Kralj	
DNEVNIK IN PISMO KOT MODELA SLOVENSKE KRATKE PROZE MED VOJNAMA .	319
Evald Koren	
IHANOVA »PROZA V PESMI«	339

Maja Kodrič	
NARATOLOŠKI VIDIK KRATKE IN ŠE KRAJŠE ZGODBE	349
Vanesa Matjac	
EPIZACIJSKE STRATEGIJE V SODOBNI SLOVENSKI KRATKI PROZI	361

V Primerjave

– medavtorske

Nada Petkovska	
СМРТТА НА СЕЛАНЕЦОТ ВО РАСКАЗИТЕ НА А. П. ЧЕХОВ И J. КЕРСНИК	377
Tone Smolej	
<i>Le horla</i> Guyja de Maupassanta in <i>Na otoku</i> Ivana Cankarja	391
Irena Avsenik Nabergoj	
ČLOVEK NA ROBU DRUŽBE: MOTIV ZLOČINA IN KAZNI PRI CANKARJU IN DOSTOJEVSKEM	397
Lidija Tomić	
TEMA RATA U PRIPOVIJETKAMA EDVARDA KOČBEKA I MIHAILA LALIĆA (SLIČNOSTI I RAZLIKE)	411
Tatjana Rojc	
VPLIVI IN ODMEVI ITALIJANSKE KULTURE V KRATKI PROZI BORISA PAHORJA	419
Miha Zor	
KOVAČIČEVE LJUBLJANSKE RAZGLEDNICE IN JOYCEOVI LJUDJE IZ DUBLINA	427
Aleksandra Žabjek	
UTRINKI ŽIVLJENJA VČERAJ IN DANES, TUKAJ IN TAM (LUGI COMPAGNONE IN LOJZE KOVAČIČ)	439

– medliterarne

Ika Enčeva	
ПЪРВИТЕ МОДЕРНИСТКИ СБОРНИЦИ КРАТКА ПРОЗА – СТРУКТУРА И СТРАТЕГИИ НА ЧЕТЕНЕ	449
Branka Brlenić Vujić	
SLOVENSKA KRATKA PRIČA U INTERKULTURALNOM DIJALOGU S EUROPSKIM KNJIŽEVNOSTIMA	459
Aleš Kozár	
MESTO IN PROSTOR V ČEŠKI IN SLOVENSKI KRATKI ZGODBI ZADNJIH LET	467
Božena Tokarz	
MAGIČNOST RESNIČNOSTI V SLOVENSКИH IN POLJSКИH KRATКИH PRIPOVEDNIH OBLIKAH	475
Namita Subiotto	
SODOBNA SLOVENSKA IN MAKEDONSKA KRATKA PRIPOVEDNA PROZA: PREPLETANJE IMAGINARNEGA IN REALNEGA	485

VI Prevodi in sprejem v drugih jezikih in kulturah

Henry R. Cooper, Jr.	
THE SLOVENE SHORT STORY IN ENGLISH TRANSLATION: SURVEY AND CONSIDERATIONS	495

David Limon SLOVENE SHORT NARRATIVE PROSE IN ENGLISH TRANSLATION	513
Irena Samide SLOVENSKA KRATKA PROZA V NEMŠKIH PREVODIH ALI KO <i>ZAKON ŽELJE</i> POSTANE <i>ZAKON PRAZNINE</i>	525
Andrej Blatnik KRATKA ZGODBA ZAPUŠČA DOM	535
VII Jezikovne analize	
Tomaž Sajovic ERJAVEC MED UMETNOSTJO IN ZNANOSTJO	545
Jožica Čeh METAFORA V CANKARJEVIH <i>PODOBAH IZ SANJ</i>	569
Władisław Kryzia ANALIZA JĘZYKOWA SZKICÓW SLAVKA GRUMA. ZDANIE I SŁOWNICTWO	581
VIII Med folkloro in literaturo	
Marija Stanonik RAZMERJE MED SLOVSTVENO FOLKLORO IN LITERATURO GLEDE NA ŽANRSKO PROBLEMATIKO	589
Marina Orožen SLOVENSKE NARODNE LEGENDE V PROZI: GLOBINSKO POMENSKO SPOROČILO IN POVRŠINSKA JEZIKOVNA UBESEDITEV	605
Roberto Dapit USTNO IZROČILO KOT VIR KRATKE PRIPOVEDNE PROZE V BENEŠKI SLOVENIJI .	619
Barbara Ivančič Kutin VPLIV KONTEKSTA KRAJA IN ČASA NA PRIPOVEDOVANJE FOLKLORNIH PRIPOVEDI	627
IX Recepcija in didaktična uporabnost	
Mateja Pezdirc Bartol BRANJE KRATKE ZGODBE V LUČI RECEPCIJSKIH TEORIJ	637
Alenka Žbogar PROBLEMSKO-USTVARJALNI POUK KRATKE PROZE	645
Boža Krakar Vogel RECEPCIJA ODLOMKA V PRIMERJAVI Z RECEPCIJO KRATKE PRIPOVEDI PRI KNJIŽEVNEM POUKU	655
Milena Mileva Blažič KRATKA PRIPOVEDNA PROZA V SLIKANIŠKI OBLIKI PRI POUKU KNJIŽEVNOSTI .	667

UVODNA BESEDA

Zbornik SLOVENSKA KRATKA PRIPOVEDNA PROZA prihaja pred bralce z nekaj zamude, ki je posledica spleta neugodnih osebnih in objektivnih okoliščin, vendar si urednica kljub temu upa trditi, da s tem ni izgubil na aktualnosti ali zanimivosti, temveč pridobil na tehnični izdelanosti. V zborniku objavljeni prispevki so bili najprej govorno predstavljeni na mednarodnem znanstvenem simpoziju *Obdobja 23 – Metode in zvrsti* (Ljubljana, 9.–11. december 2004) v organizaciji Centra za slovenščino kot drugi/tuji jezik Oddelka za slovenistiko Filozofske fakultete v Ljubljani.

Potem ko so bile na literarnovednih simpozijih Obdobja obravnavane za slovensko književnost konstitutivne in reprezentativne vrste sonet in sonetni venec, romantična pesnitev in slovenski roman, smo pozornost domačih in tujih strokovnjakov usmerili v razvojno produktivno, oblikovno inovativno in recepcijsko uspešno kratko pripovedno prozo. Simpozij je nameraval slovensko kratkoprozno ustvarjalnost osvetliti z literarnozgodovinskih, literarnoteoretskih, komparativnih, jezikoslovnih, didaktičnih, interkulturnih in translatoloških vidikov. Pahljača možnih metod, perspektiv in korelacij znotraj velikanskega korpusa besedil je bila predvidena z načrtom tematskih sklopov v vabilu na simpozij, v pričujočem zborniku pa je mogoče razbrati, kako so se domači in tuji raziskovalci književnosti na ta izhodišča odzvali.

Publikacija se v veliki meri prekriva s strukturiranostjo simpozijske prireditve, ki se je v spomin udeležencev zapisala z živimi diskusijami v časovno sicer strogo omejenem okviru ter z nenavadnim vtisom o razpravljalni 'sočasnosti' avtorjev z začetka in s konca 20. stoletja. Vendar smo vanjo vključili tudi nekaj preglednih in poglobljenih člankov, ki na simpoziju niso mogli biti predstavljeni, po tehtnem premisleku ter posvetovanju s člani programskega odbora pa tudi izpustili enega, ki ni izpolnil visokih znanstvenih standardov. Celotno gradivo, to je 61 razprav, smo razporedili v 9 skupin, saj tako obsežnega zbornika skoraj ni mogoče zajeti v enem pogledu, in jih za lažjo orientacijo zaznamovali z vsebinskimi nadnaslovi.

V prvem sklopu so zbrani celostni pregledi slovenske kratke pripovedne proze skozi določen časovni segment (med prvo svetovno vojno, med obema vojnoma, v zadnjih desetletjih 20. stoletja) in v določenem kulturnem prostoru (v Avstriji), na

čelo pa je postavljen pregled najbolj značilnih inovacij v posameznih literarno-zgodovinskih tokovih med letoma 1850 in 1941. Zaradi preglednosti v okviru enega žanra in posebne usmeritve na bralca je na konec uvrščena tudi razprava o sodobni mladinski pripovedni prozi. Načelo kronološkega razvrščanja je bolj dosledno izpeljano v drugi skupini, v kateri so predmet novih interpretacij posamezni avtorski opusi ali zbirke. Tu bo pozoren bralec že iz naslovov in imen v njih razbral, kateri doslej prezrti ali manj izpostavljeni avtorji se zdijo relevantni današnjim raziskovalcem, zaradi katerih oblikovalnih postopkov in aktualnih vsebinskih in žanrskih dosežkov so posamezna dela vredna podrobne analize. Zadnji dve razpravi se sicer ne posvečata enemu avtorju, temveč po dvema, sorodnima in sočasnima, zato ne sodita v naslednji sklop, ki besedila, zbirke in avtorje integrira s stališča nekega problemskega vidika: skozi ljubezensko tematiko, semantiko literarnega prostora, specifičnost posameznikove, nacionalne in srednjeevropske identitete v procesu globaliziranja kulture. Imena ustvarjalcev se tu razpenjajo od realistov do sopotnikov najnovejših smeri, toda videti je, da nove vpogleds sprožajo predvsem najsoodobnejši. Skupina teoretskih razmišljanj izhaja iz žanrskih in formalnih vprašanj kratkoproznih vrst in bi lahko stala na začetku zbornika, če ne bi bilo iz vseh razprav razvidno, da tudi teoretska refleksija ni v prvi vrsti abstraktna nominalistična spekulacija, temveč soodvisna od zgodovinsko določenih besedilnih uresničitev. Tako je tudi ta skop nujno dobil časovno dimenzijo, ki teče od Cankarjeve skice do Blatnikove kratke kratke zgodbe in novih epizacijskih strategij v najmlajši prozi novega tisočletja, vmes pa so prikazani gibljivi odnosi med prozo in poezijo ter fikcijo in avtobiografskimi dokumenti. Sklop primerjalnih študij ima dve podskupini: prva združuje medavtorske in medbesedilne vsebinsko-tematske primerjave, tudi klasične vplive in paralele, v drugi so medliterarne študije, najsi obravnavajo estetsko-formalna, literarnosistemska ali tematsko-diskurzivna vprašanja. Fenomenologija sodobne slovenske kratke zgodbe je, vsaj glede razmerja realno – irealno – magično in glede razmerja novela – kratka zgodba, namreč sorodna tisti, ki se objavlja, bere in analizira na Hrvaškem, Poljskem, Češkem, v Makedoniji, Nemčiji, na Madžarskem, medtem ko modernistične estetske težnje z začetka 20. stoletja ali takoj po drugi svetovni sprožajo paralele med literarnimi sistemi južnoslovanskih narodov. Posebno poglavje se je oblikovalo tudi za umestitev štirih razprav, ki predstavljajo pogled od zunaj oz. videnje skozi okno prevoda in recepcije v drugih jezikovnih in kulturnih okoljih. Med njimi je še posebej pomembno anglo-ameriško, saj po empiričnih raziskavah naraščajočega števila prevodov in osebnih izkušnjah omogoča najučinkovitejše osvajanje novega teritorija, čeprav se na medkulturni poti dogajajo translatološko nepredvidljive transformacije in preinterpretacije. Najmanjše število razprav je posvečeno jezikovni analizi slovenske kratke pripovedne proze, toda strokovnjaki za besedišče, skladnjo in besedilno oblikovanost so izbrali reprezentativne tekste, avtorje in probleme. Poimenovanje »Med folkloro in literaturo« pokriva vzajemno pogojena razmerja med dvema, v preteklosti pogosto ločenima in različno vrednotenima sferama pripovedne ustvarjalnosti,

analiza domačih in tujih teoretskih izhodišč, empirične raziskave na terenu in v zamejskem prostoru pa poznavalce prepričujejo, da je namesto apriornih razmejitev potrebna kompleksnejša in dejanskemu stanju ustrežnejša konceptualizacija. V zadnji skupini so zbrane raziskave recepcije, ki testirajo razumevanje sodobne kratke pripovedne proze, zlasti kratke zgodbe, ter njeno realno ali potencialno vključenost v ustvarjalni (problemski) pouk književnosti, od osnovne šole, ki besedila posreduje v slikaniški obliki, do fakultete, kjer je mogoče preskusiti in empirično raziskati individualne konkretizacije najbolj odprtih del.

Zbornik obravnava gibljive in zaradi neposredne navzočnosti izmuzljive knjižne pojave z najnovejšimi pa tudi tradicionalnimi pristopi literarne teorije in zgodovine (genologije, tematologije, morfologije), kompartivistike, translatologije, folkloristike, didaktike in jezikoslovja. Dognanja analiz ali empiričnih raziskav so sintetizirana v raznovrstne modele in vzorce, ki jih podpira zanesljivo argumentiranje in navajanje. Upravičeno lahko pričakujemo, da bo ta celovita in poglobljena predstavitev slovenske kratke pripovedne proze služila kot študijsko in informativno gradivo. Pomemben dosežek simpozija in zbornika je tudi to, da je ob predlagani temi aktiviral večji del slovenski književnosti posvečenega raziskovalnega potenciala doma in v tujini in povezal različne generacije raziskovalcev ter institucije.

Izr. prof. dr. Irena Novak Popov,
urednica

